

# תרבות וספרות

א. מ. הכרמן

## י. זנה החוקר וההיסטוריון

שלשים לסמירתו

לג' ושם נפטר ביום ח' בכסלו תשכ"א (27.11.1960).

מחקריו של זנה נדפסו ב"התקור-פה" (על יחודת איטליה), בקרית ספר" (ביבליוגרפיה), ב"תרביץ", ב"ציון", ב"קובץ על יד", ב"מונאסט-שריפט", ב"רוזין דס אטיוודס זשי-וויף", ב"תיכור יוניון קולג' אגניי-נאלס", ב"בצרון". הם מגוונים ור-כוללים ענייני היסטוריה. דת. פי-לוסופיה וספר. ימצטיינים בידיעה מרובה, בדיוק בדברים ובחריפות התפיסת. אבל לפרקים פכצצת מ-תוכס פרידות שנצטברת בלבו מח-מת קשיים בדרך החיים ומכשולים שחושמו, או שחשב שהושמו. בי-דרכו המדעית. ויש שהיא פתבי-טאת בדברים חריפים כנגד חכ-מים שאין דעתם כדעתו. עוד בי-מי שבתו ברודוס התחיל לפרסם "אבני בנין לתולדות היהודים בי-איטליה" אבל לא יצאו אלא כמה מאמרים שנתפרסמו ב"ציון" וב"קובץ על יד". גם בתכניתו זו, לחשיטת "אבני בנין" לחוקר בונה ההיסטוריה, לא פצא תופכים ומער-ודים. בשנת 1954 הופיע בתוצאת מוסד ביאליק בירושלים ספרו "פי-פאחלו הרביעי עד פיוס החמי-שי", שחלק מפנו נדפס ב"תרביץ", ובז חלק שני "פרקי מילואים" וחלק שלישי "פרקים ממסכת גי-רישים", על גירושי היהודים ממק-מות שונים באיטליה. גם ספר זה מצטיין בכל הסימנים והסממנים הטובים שאנו פוצאים בשאר מח-קריו.

עבודתו של זנה בכל השטחים שעבד בהם, יש בה "חאיר עיני חוקרים רבים. ילמדו את דבריו ויזכרותו לברכה.

פרופיסור ישעיהו זנה שייך היה לסוג החוקרים שכל מקצוע ומק-צוע שעסקו בו היה בעיניהם. בי-שעת עיסוקם, כאילו רק הוא בלי-בד חקרים, ולכן עליהם למצות את הכל באותו עניין ולא להגיה בו אפילו דבר קטן שלא שמו אליו לב. ולהרבה מקצועות במדעי היהדות היתה חיבתו נודעת: פי-לוסופיה, ביבליוגרפיה, היסטוריה, חקר טכסטים ותוצאתם לאור. מלכר פדעי-עור שהם כלי עבודתו של כל חוקר הראוי לשמו.

ישעיהו פר יחודה ליב זנה) נולד במושציסקה שבגליציה ביום כ' באדר תרפ"ז (26.2.1887). חינוכו היה כדרך ילדי ישראל בימים הי-זם, בחדר ובבית המדרש, אבל נטייתו להשכלה כללית וכן חרי-פותו הביאותו ללימודי תול, וכי-שנת 1912 עמד בבחינת הגרות בקראקא. משם יצא ללמוד בפרי-דנצי שבאיטליה, ומשום ידיעיתיו המרובות בספרות הרבנית נתמנה על ידי פרופ' ש. ז. פרגלית עוד בימי לימודיו לפרצה שני כפק-צוע המשנה והתלמוד בבית המד-רש לרבנים שם. בשנת 1915 יצא לציריך, ובשנת 1919 גמר באוני-ברסיטה שם את תוק לימודיו, וקיר-בל את התואר דוקטור על יסוד חיבורו "שפינוח הפילוסופיה הי-ודית בימי הביניים", שרק חלק ממנו נדפס בשם "שפינוח אונד די יודישע פילוסופי דס מיטלאלטריס", פירנצי 1925. בסוף שנת 1919 נקי-רא לחורות ספרות ימי הביניים והיסטוריה בבית הספר. התיכון ש-גוסד בלודו שבפולין על ידי ר"ר ז. בררחה. בלודו המשיך את מחקריו בספרי שפינוח ובתורתו, וכן קיבל על עצמו מטעם תוצאת "שטיבל" בחרשה לתרגם כמה פי-ספריו לעברית. ספר אחד, הוא "מאמר קצר על אלות, על תאדם ואשר", תרגם על ידי זנה בש"י נים 1919-1932 תופיע בדפוס בי-צירוף סבא מקיף ופעמיק בשנת 1935. בשנת 1922 חזר לפירנצי, ושיבתו משך שנים פחוץ לפולין הקשתה עליו את הסתגלותו לחיי היהודים שם וכן לא ראה בפולין אפשרות לחשיך את מחקריו. בי-משך כמה שנים ישב בפירנצי ועי-סק בתורה לשמה. אז חיבר את מאמריו על יחודה אברנאל, אוריאל דה קוסטה ויחודה אריה ממודינה. וכן מחקרים שונים בביבליוגרפיה. בשנים 1925-1931 הרצה בבית הי-מדרש לרבנים שם תוצאות בתלי-מוד, בפילוסופיה ובחיספוריה. בי-אותן שנים גילה כמה וכמה ספי-רים שנעלפו ולא נודע זכרם וכן גם תעודות היסטוריות שעניינן רב-נסיונו להשתרש באיטליה ילכא אל המנוחה לא הצליח. תקיף ועיר-מד על דעתו היה ולא נתקבל על עסקני הציבור, גם לא הסכיפו לי-מסור לו פשרה פמש - אם ידי-עותיו פרובות, יעסק במחקר. ואפי-גם רק לשנים 1932-1935 תזופן מטעם איחוד הקהילות האיטלקיות לשמש פסקה על ספריות הקהילות והארכיונים והיהודיים בפדינת, ולי-הכין חיבור גדול על החומר והיסי-טורי והביבליוגרפי תגנוז בספריות אלה.

בשנת 1936 נראה היה כי השיג זנה פשרתו, שכן אותה שנת נתי-מנה לפנהל בית המדרש לרבנים ברודוס. אבל בשנת 1939 נפגע פי-גזירת הגירוש על היהודים חורים פירשבים באיטליה ובפדינות הכי-פופת לה, ועלה לארץ ישראל. גם בארץ ניסה לתקוט מקום ולבי-נות בה את ביתו, ולא הצליח. פסתבר כי יפי המלחמה ותלאותיה עיכבו בכך. האוניברסיטה העברית היתה עדיין קטנה ופקושות המדע שבה מצומצמים. כשלא ראה בריי-רה גסע בשנת 1940 לאמריקה ר-השתקע בסינסינאטי. שם שימש פרי-נה וספרן פרטי ב"חיבור יוניון קרי-שמישי.

בשנת 1936 נראה היה כי השיג זנה פשרתו, שכן אותה שנת נתי-מנה לפנהל בית המדרש לרבנים ברודוס. אבל בשנת 1939 נפגע פי-גזירת הגירוש על היהודים חורים פירשבים באיטליה ובפדינות הכי-פופת לה, ועלה לארץ ישראל. גם בארץ ניסה לתקוט מקום ולבי-נות בה את ביתו, ולא הצליח. פסתבר כי יפי המלחמה ותלאותיה עיכבו בכך. האוניברסיטה העברית היתה עדיין קטנה ופקושות המדע שבה מצומצמים. כשלא ראה בריי-רה גסע בשנת 1940 לאמריקה ר-השתקע בסינסינאטי. שם שימש פרי-נה וספרן פרטי ב"חיבור יוניון קרי-שמישי.

התפתחות שם פשפתה זה וכי-תיבתו פעניינים: אביו של זנה חתם: זאנע. קרובו, המשורר אבי-רהם בן יצחק: סגת. שאר בני הי-פשפת חתמים: זונע. ובזו של המנוח, הגר בארץ, שינה את שמו לשמישי.